

הלכות גידול צאן

מהדורה שלישית

כתיבה ועריכה: הרב דוד אייגנר
הדרכה הלכתית: הרב יהודה עמיחי
הדרכה מקצועית: ד"ר שמואל זמיר (רופא צאן ראשי - השירותים הוטרינריים)
ד"ר גבי קניגסוולד (רופא צאן - 'החקלאית')

מכון התורה והארץ
ניצן

הסכמת הרב אריאל

משרד הרבנות רמת-גן

לשכת הרב הראשי
הרב יעקב אריאל

כ"ב כסלו תשע"ב
18 בדצמבר 2011

בס"ד

לכבוד
הרב דוד אייגנר הי"ו
מחבר הקונטרס
חרשה

רוב שלומות למר ולתורתו.

הקונטרס בדבר טיפול בבעי"ח בשבת מרכז בתוכו כמעט את כל השאלות המעשיות המתעוררות בגידול בעלי חיים.

כל מגדל בעל חיים יוכל לתפקד מעתה ואילך בשבתות ובחגים בצורה נכונה מבלי לחשוש לתקלה בהלכות שבת וחג.

יישר כוחך על העבודה החשובה שעשית.

זכות שמירת השבת תעמוד לך ולכל בית ישראל, שיקויים בנו הכתוב
אם תשיב משבת רגלך... והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר.

בברכת התורה והארץ

הרב יעקב אריאל
הרב הראשי לרמת-גן

הרב יעקב אריאל
הרב הראשי לרמת-גן

בהוצאת מכון התורה והארץ
נפר דרום- ניצן
טל': 08-6847325; פקס: 08-6847055
www.toraland.org.il

דוא"ל:
machon@toraland.org.il

עריכת הלשון:
רעיה קמינצקי
Raayak@neto.net.il
בתיה ברויאר
batyabro@gmail.com

יוצא לאור בסיוע משרד התרבות והספורט - מינהל התרבות,
המחלקה למכוני מחקר תורניים

הקדמה

ידועים הם דברי המדרש על מעלתם של אבותינו, שנבחנו לפי אופן טיפולם בצאן, האם ראויים הם להנהיג את האומה. אצל דוד המלך מצאנו שתי הנהגות שנבחנו בבחינה זו; ההנהגה הראשונה מובאת במדרש (שמות רבה, פרשה ב סימן ב): "ויבחר בדוד עבדו ויקחהו ממכלאות צאן... מהו ממכלאות צאן שהיה דוד כולא אלו מפני אלו מוציא את התישים ומאכילן אמצען של עשבים, מוציא את הזקנות ומאכילן עיקרן של עשבים. אמר הקב"ה הואיל ויודע לרעות את הצאן, יבא וירעה את צאני אלו ישראל". כלומר, דוד דואג לכל פרט ופרט מן הצאן, ומבין את צרכיו המיוחדים לו, ובכך מתבררת מנהיגותו. הנהגה זו מתאימה למנהיג שביקש משה רבנו לפני מותו מאת הקב"ה: "איש אשר רוח בו" - שיוכל ללכת כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

בהמשך המדרש אנו מוצאים הנהגה נוספת שנבחנה אצל דוד (שם סימן ג): "אין הקב"ה נותן גדולה לאדם עד שבודקהו בדבר קטן ואח"כ מעלהו לגדולה... בדק לדוד בצאן ולא נהגם אלא במדבר להרחיקם מן הגזל, שכן אליאב אומר לדוד ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר, מלמד שהיה דוד מקיים המשנה אין מגדלים בהמה דקה בארץ ישראל, אמר ליה הקב"ה נמצא אתה נאמן בצאן, בא ורעה צאני, שנאמר מאחר עלות הביאור".

כלומר, אין דוד דואג רק לרווחת צאנו ולהצלחתו, אלא גם להשלכות הרחבות יותר של מעשיו, אין די בכך שהצאן הפרטי יונהג כראוי, אלא גם יש לדאוג לרכושם של אחרים ולהשפעות המרעה על ארץ ישראל. גם אם אני פועל כראוי, - נותן לכל אחד את מזונו ואף מתרחק מהגזל, עלי גם לדאוג להשפעות הרחבות יותר של מעשי - ליישובה ולתיקונה של הארץ.

וכך כותב מרן הרב קוק זצ"ל: "מראש צורים, מחיי האבות, שהתפשטו בבליטה בכונניותה של האומה, נתגלם הרוח הגדול שאור ה' שרוי בו במעשים גשמיים המתהלכים עם החיים". (אורות, אורות ישראל פ"ב פסקה ג).

חיבור זה נועד הן לרבנים הממונים על פסיקת ההלכה לקהילותיהם, הן לחקלאים המטפלים בצאן טיפול שגרתי והן לאנשי המקצוע בתחום זה.

ברצוני להודות לרב יעקב אריאל שליט"א, נשיא מכון התורה והארץ ורבה של רמת גן, על הערותיו על החוברת. לרב יהודה עמיחי שליט"א, ראש המחלקה ההלכתית

במכון, על הזמן הרב שהקדיש לבירור וליבון פרטי הדינים המובאים בחוברת. לרב זאב וייטמן שליט"א, על הערותיו על החוברת, ועל הסכמתו לכתובת נהלי חברת תנובה לחג הפסח, הערותיהם שולבו בחוברת.

בכתובת החוברת עשיתי מאמצים רבים לתת מידע מקצועי ורפואי, מדויק ככל האפשר. בכתובת מידע זה סייעו לי רבות ד"ר גבי קניגסוולד מ'החקלאית', הן במצגות שהעביר אלי והן בשיחות שקיימנו, ועל כך אני מודה לו. וכן ד"ר שמוליק זמיר, רופא צאן ראשי בשירותים הווטרינרים. החומר המובא בחוברת זו בשמו, לקוח מפגישה שקיימנו וממאמריו באתר השירותים הווטרינריים, ועל כך אני מודה לו.

תודה לד"ר נדב גלאון, בעבר רופא ראשי ב'חקלאית', וכיום מנהל השירותים הווטרינריים, ולגברת לילך הורנונג מ'החקלאית', על הסכמתם לשימוש באתר האינטרנט של 'החקלאית'.

כן ברצוני להודות לרעה קמינצקי ולבתיה ברויאר על עריכת הלשון.

ברכה מיוחדת אברך את מכוננו, מכון התורה והארץ, השוכן כעת באשקלון, ועל אף המשבר הגדול של גירושנו מגוש קטיף ממשיך לצמוח, לבנות ולהפיץ תורה; יהי רצון שנזכה לשכון בבניין קבע ובעז"ה לשוב לגוש קטיף במהרה.

בכל מקרה של ספק שמתעורר, הן ספק הלכתי והן ספק מקצועי, יש לפנות למורה הוראה או לוטרינר שידריכו מה לעשות.

אשמח לקבל הערות והארות על הדברים המובאים בחוברת זו, הן על ההלכות והן על המידע המקצועי.

דוד אייגנר

אדר תשע"ב

למהדורה השניה

זכיתי וברוך ה' חוברת זו, של הלכות גדול צאן, התקבלה בשמחה הן על ידי ציבור הרבנים והן על ידי החקלאים, קיבלתי הערות והארות רבות לחוברת, השתדלתי להכניס את כולן לחוברת, וברצוני להודות לכל המעירים.

תודה מיוחדת ברצוני למסור להורי היקרים שעוסקים כל העת בחיבור שבין התורה, עבודת ה' ועבודת הקרקע, לאשתי אורית, שנוטלת על שכמה את עיקר המאמץ בגידול ובחינוך ילדינו.

דוד אייגנר

סיוון תשע"ג

דוא"ל: h.david@toraland.org.il

למהדורה השלישית

למעלה מעשור חלף מאז יצאה המדורה השניה, וברוך ה' שאלות חדשות מתעוררות ועולות, דיוקי דינים ופרטי הלכות שהולכים ומתבררים עם השנים, כל אלו עלו והתבררו גם בחוברת זו.

בימים אלו אנו עוסקים במערכה על דמותה ומהותה של מדינת ישראל ועל המשך בירור הקשר האלוקי בין עם ישראל וארצו, יהי רצון שדברי התורה הנכתבים והנלמדים בחוברת זו יבנו קומה נוספת בבירור זה.

דוד אייגנר

תשרי תשפ"ה

תוכן העניינים

7	א. גידול בהמה דקה בארץ ישראל בזמן הזה.....
9	ב. איסור צער בעלי חיים.....
12	ג. בכור בהמה.....
19	ד. מתנות כהונה.....
23	ה. דינים שונים בהזנת בעלי חיים.....
26	ו. סדרי העדיפויות בעשיית מלאכות בערב שבת.....
30	ז. חליבה בשבת.....
33	ח. המלטה בשבת.....
36	ט. טיפול בוולדות בשבת.....
39	י. טיפולים רפואיים בשבת.....
42	יא. טלטול ונגיעה בבעלי חיים בשבת.....
44	יב. הגדרת שטחי היישוב, המושב והקיבוץ.....
46	יג. האכלת בעלי חיים והוצאה למרעה בשבת.....
51	יד. סדרי עדיפויות בעשיית מלאכות בשבת.....
52	טו. עבודת הגוי בשבת.....
56	טז. פסח.....
59	יז. חול המועד.....
62	יח. מכירה וקניית בעלי חיים מגוי.....
63	נספח א - עשיית מלאכות בערב שבת - הדרכה מעשית.....
65	נספח ב - טיפולים רפואיים בשבת - הדרכה מעשית.....
76	נספח ג - דוגמת שטר מכירת מבכירות.....

א. גידול בהמה דקה בארץ ישראל בזמן הזה

א. מותר לגדל בהמה דקה, דהיינו צאן, בארץ ישראל בזמן הזה, אם יש אפשרות לשמור עליה היטב כדי שלא תגרום נזק בגינות ובשדות של אחרים¹.

1. במשנה ב"ק (פ"ז מ"ז) נאמר: "אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל אבל מגדלין בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל".

בטעם הדבר כתב רש"י (ב"ק עט ע"ב): "משום ישוב א"י שמבעיר את השדות וכל שדות ארץ ישראל סתמן דישאל", מובן שמדובר באיסור גזל. וכן מובן מהרמב"ם (פהמ"ש ב"ק פ"ז מ"ז). יש לציין שלדעת הרמ"ע מפאנו (סי' פה) הגזרה תלויה במקום, על כן אם הבהמה נמצאת במקום שמור, אין איסור על גידולה.

השולחן ערוך (ח"מ סי' תט סע' א) פסק: "אין מגדלים בהמה דקה בארץ ישראל, מפני שדרכם לרעות בשדות של אחרים והיזקם מצוי, אבל מגדלים בסוריא ובמדברות שבארץ ישראל. והאידינא, שאין מצוי שיהיו לישראל בארץ ישראל שדות, נראה דשרי".

ביאור הגר"א (סי' תט) מבאר את דברי השו"ע, שהאיסור אינו תלוי בארץ, אלא תלוי אם השדות בבעלות ישראל.

נחלקו האחרונים בשאלה האם בזמננו, כשרוב התושבים בארץ הם ישראל, חוזרת התקנה שאין לגדל בהמה דקה, או שמא מכיוון שהותרה הגזרה, ניתן לגדל בהמה דקה.

לדעת הרב פרנק, ('הר צבי' טור חו"מ מהדורת 'אל המקורות', חידושים על סימן תט) יש להתיר, מכיוון שבמשך השנים הגזרה בטלה, ושוב לא ניתן לחדש אותה, "שאינן עושין מעצמנו גזירות חדשות".

לדעת הרב ישראלי ('עמוד הימיני' סי' כג) יש להתיר מכמה טעמים: א. איסור הגידול הוא משום היזק ותקנת חכמים היא לטובת הציבור, ולא משום מצוות יישוב הארץ. במקרה שבו הניזוקים מוחלים, ומוכנים שישלמו להם נזקם, האיסור אינו קיים, משום שהרשות ביד הציבור לוותר על תקנה שנתקנה לטובתו. ב. היישוב כולו מפיך תועלת מכך, ורבים מן היישוב מתפרנסים מכך, על כן לדעתו "אין אנו צריכים לבוא כלל לביטול התקנה אלא שבנידון דין אין התקנה קיימת כלל".

כן כתבו 'ציץ אליעזר' (חלק כ סי' יג חלק ז סי' כד) ושו"ת 'ישיב יצחק' (חו"מ סי' מב).

אמנם לדעת מרן הרב זצ"ל (הלכה ברורה ב"ק עט ע"ב) שבזמן שהתחיל היישוב, חזרה התקנה, ואין לגדל, וכ"כ מחבר שו"ת 'יביע אומר' (ח"ג- חו"מ סימן ז) . וכן סובר בעל 'שבט הלוי' (ח"ד סי' רכז), שהחומרות שהיו בימי חז"ל שייכות גם היום, בזמננו.

נראה שמכיוון שגם בזמן הגמרא דובר באיסור דרבנן, בגזרה שגזרו חכמים, והשולחן ערוך הכריע שאין איסור גידול בהמה דקה בזמן הזה, וכן מכיוון שלדעת 'הר צבי', הרב ישראלי ו'ציץ אליעזר' מותר לגדל, ניתן לגדל בזמננו בהמה דקה.

פסול רועי בהמה נאמר גם כן לגבי פסולם לעדות, כמובא בשולחן ערוך (חו"מ סי' לד סע' יג): "העובר על גזל של דבריהם פסול מדבריהם... וכן הרועים; אחד רועי בהמה דקה", אולם ב"י (חו"מ סי' לד), ב"ח (סי' תט), סמ"ע (חו"מ סי' לד ס"ק לג) ובאה"ט (שם ס"ק טז) סוברים שמכיוון שרוב השדות בארץ ישראל אינם של ישראל, אין הרועים פסולים לעדות.

נספח ד - שטר מכירת מבכירות באופן פרטי 77

נספח ה - שטר שותפות עם כהן לצורך האכלת תרומה 79

מפתח נושאים 81

ב. עם זאת, מכיוון שצאן הם בעלי חיים שיכולים לגרום לנזק רב, חובה על המגדל צאן במקום כלשהו, לדאוג לכך שתהיה הסכמה מסודרת מצד שאר תושבי המקום לגידול זה, וכן הסכם מסודר על פיצוי במקרה של נזקים². עדיף לערוך הסכמה זו בכתב.

ג. במקרה שבעל החיים גורם לנזק בשבת, מותר להבריח אותו למקום אחר, אך אין להרימו³.

ב. איסור צער בעלי חיים

א. נאמר בתורה: "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֶׁנֶּאֱבָר רֶבֶץ תַּחַת מַשְׂאוֹ וְחִדְלָתָּ מֵעֲזֹב לוֹ עֲזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ". מפסוק זה למדה הגמרא שיש חיוב מן התורה לסייע לבעל חיים, מכיוון שיש איסור לגרום לו צער¹.

ב. חובה זו מוטלת על הבעלים, לדאוג לכך שבעלי החיים שברשותו לא יסבלו².

ג. כל פעולה שנעשית בבעלי החיים, שיש בה צורך ממשי ותועלת לאדם, אין בה איסור צער בעלי חיים, ומותר לעשותה, גם אם יגרם לבעל החיים צער מכך³.

ד. יש לחשוש לצער בעלי חיים גם אם אין בטוחים שייגרם צער, אלא שיש סבירות גבוהה לכך⁴.

ה. במקרה של חשש לצער בעלי חיים בשבת, ניתן להתיר: א. ביטול כלי מהיכנו⁵.
ב. טלטול מוקצה בשבת. ג. אמירה לגוי לעשות מלאכה בשבת.

ו. ניתן להתיר פעולות אלו רק כשאין אפשרות לעשותן בהיתר⁶.

1. (ב"מ לב ע"ב, ובעוד מקומות); וכך נוקטים: סמ"ק (מצוה נד), מאירי (שבת קכח ע"ב ד"ה בהמה), ריטב"א (שבת קנד ע"ב ד"ה ופרכינן), ספר החינוך (מצוה תנא, ומצוה תקנ).
כך מובן גם מדברי הרמב"ם (שבת פכ"ה הכ"ו). אמנם, יש דיון בשיטתו, האם הוא סובר שאיסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן, ראה: סמ"ע (ח"מ סי' רעב ס"ק טו), ביאור הגר"א (ח"מ סי' רעב ס"ק יא), רמ"א (ח"מ סי' רעב סע' ט), שו"ת 'יחיה דעת' (ח"ה סי' סה). אך מפשט דבריו מובן שמדובר באיסור דאורייתא.
יש לציין שלדעת ה'יראים' (סי' קמב) איסור צער בעלי חיים הוא מדרבנן, אך דעתו היא הדעה היחידה בראשונים הסוברים כן למעשה.
2. מכיוון שיש חובה על האדם לפרוק את משאו של בעל החיים, חובה זו היא בראש ובראשונה על הבעלים, כפי שלמדה הגמרא (ב"מ לב ע"ב).
3. תרומת הדשן סימן קה, שו"ע אבן העזר ה, יד.
4. על פי 'הר צב' (או"ח א קונטרס ל"ט מלאכות טוחן סי' ב), שהתיר לתת לעופות בריאים תרופות בשבת, כדי שהם לא ידבקו במגפה שכבר התחילה בלול. לגבי הפעולות המותרות, ראה להלן בפרק 'טיפולים רפואיים'.
5. משמעות היתר זה תבואר להלן בפרק 'טיפולים רפואיים בשבת'.
6. על פי הגמרא (שבת קכח ע"ב): "אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה, מיתיבי בהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא, לא קשיא הא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה, והא קא מבטל כלי

2. מכיוון שעדיין יש לחשוש לגזל במקרים שיוצא הצאן מהדיר, וכן מכיוון שלצאן "אין לו שמירה אלא סכין" (ב"ק נה ע"ב), יש לדאוג שהדירים שבהם הצאן נמצא בנויים היטב, ולוודא שאין לו כל יכולת לצאת מהדיר ללא השגחה (יש לכך השלכה נוספת, אף בנושא הכנסתם לדיר בשבת ראה להלן פרק יג סע' א). כפי שכתב הרמב"ם בהלכות נזקי ממון (פ"ה הל' א-ב) שאין לאדם להזיק על מנת שישלם לאחר מכן את נזקו.

3. זאת משום שאין לטלטל בהמה גם כאשר היא גורמת להפסד (משנה ברורה סימן שח ס"ק קמו), עם זאת מותר לגרום לה ללכת למקום אחר. לגבי דין טלטול בעלי חיים, ובמקרה שקשור עליה חפץ, ראה בפרק 'טלטול ונגיעה בבעלי חיים'.

ז. יש לדאוג לכך שהתנאים הפיזיים בהם נמצאים בעלי החיים בנויים בצורה סבירה, על מנת שבעלי החיים לא יסבלו:

1. אין פגעים כגון: זיזים בולטים שיכולים לגרום לפציעה, חבלים שיכולים לגרום לחנק.
2. ישנה הגנה מפני פגעי מזג האוויר.
3. מאווררים דיים.
4. יש לכל בעל חיים מרחב סביר לשהות בו.
5. יש לכל בעל חיים אפשרות גישה סבירה למזון מתאים ולמים.
6. יש לדאוג לטיפול ווטרינרי רציף.
7. יש להכין תאי המלטה מתאימים.

מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן צער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן". הגמרא דנה בסתירה בין דברי רב, שמתיר איסור דרבנן של ביטול כלי מהיכנו, מכיוון שחושש לאיסור דאורייתא של צער בעלי חיים, לבין המובא בתוספתא (שבת פ"ד ה"ג), שניתן במקרה זה לפרנס את הבהמה במקומה בלבד, ולא להתיר איסורים לצורכה. מתרצת הגמרא, שבמקרה שבו ניתן לפרנסה במקומה, אין להתיר איסור מדרבנן עבודה, ואילו במקרה שבו לא ניתן לסייע לה במקומה, מותר להתיר עבודה את האיסור.

וכך סוברים למעשה: מאירי (שם ד"ה בהמה), ספר החינוך (מצוה תצו).

מתוך כך מובן שאף במקרה שיש בו צער בעלי חיים, יש לבדוק האם כדי למנוע את צער הבהמה ניתן לעשות מעשה היתר, ורק אם אין אפשרות כזו, ניתן להתיר איסורי דרבנן.

בביאור הדבר כתב הרמב"ן (השגות לספר המצוות שורש א ד"ה והנה בכאן): "היה ביטול כלי מהיכנו קל בעיניהם מפני שאינו מן התורה ודחו אותו בידיהם. וזה רב מאד בתלמוד לומר אתי עשה דאורייתא ודחי ומבטל עשה דרבנן".

נחלקו הרמב"ם (שבת פכ"ה הכ"ו) והרא"ז (שבת נא ע"א בדפי הרי"ף אות ג), האם במקרה זה ניתן לעשות מעשה בידיים, כדי לסייע לה. לדעת הרמב"ם אין לעשות כן: "אף על פי שמבטל כלי מהיכנו שהרי משליכו לבור לתוך המים מפני צער בעלי חיים לא גזרו, ואסור להעלותה בידו". לדעת ריא"ז ניתן לעשות מעשה בידיים: "ומו"ה אומר שאם א"א ע"י כרים וכסתות מותר להעלותה בידיים שצער בעלי חיים איסורו מן התורה והתירו איסור של דברי סופרים מפני איסור של תורה".

ביאר המגן אברהם (סי' שה ס"ק יא) בדעת הרמב"ם: "אע"ג דאיכא צער ב"ח אסור דאין לנו לדמות גזירות חכמים זה לזה דיש דברים שהעמידו אפ"י במקום כרת, ופשוט דמותר לומר לעכו"ם להעלותה".

למעשה כתב 'אשל אברהם' (סי' שח ס"ק א) שבמקרה שבו לא ניתן לסייע באופן אחר, מותר לעשות מעשה בידיים, משום שצער בעלי חיים מדאורייתא, ואין לחוש לשבות כדעת ריא"ז. וכך סוברים: חזו"א (או"ח מח, ז), ו'הר צבי' (או"ח ח"א סימן רה, וסוף חלק א בחלק שבותיים).

על כן במקרים שמדובר בהם באיסור דרבנן, ניתן להקל כריא"ז, כפי שסוברים 'אשל אברהם', החזו"א והרב פרנק.

8. יש לבצע את התחזוקה השגרתית בזמנה.

ח. במידה ובעל החיים חולה או סובל, קיימת כאמור החובה לטפל בו. גם במידה ועלות הטיפול בו היא גבוהה, אך אם עלות הטיפול היא מעבר לשוויו הכספי של בעל החיים, אין חובה להוציא ממון מעבר לכך, ומותר להמיתו.⁷

ט. במקרה בו מזהים שבעל החיים לקה במחלה שיש סיכוי נמוך להבראתו, מותר להמיתו.

י. מותר להמית בעלי חיים אם יש חשש שהם נדבקו במחלה המסכנת בני אדם (זואונוזה).

יא. בכל מקרה בו מגיעים להחלטה על המתת בעל חיים במשק יש לבחור את הדרך בה הסבל יהיה המינימלי ביותר.⁸

יב. יש להשתמש בכלי עבודה ייעודיים, תקינים ומתאימים לטיפולים השגרתיים השונים (טילוף, גז וכדומה).

7. רק בישראל קיימת החובה להחיות את האדם, ואילו לגבי בעלי חיים נאמר (ב"מ פח, ב) "שור אי אתה מצווה להחיותו", דהיינו שיש מצווה להחיות ישראל שבסכנה, ואין חובה להחיות שור שבסכנה, עם זאת איסור המתתם שלא לצורך הוא מדין בל תשחית, הסמ"ג ל"ת רכט כותב שאיסור בל תשחית הוא לא רק בעצים אלא בכל דבר, ולכן לדעתו איסור ההמתה לחינם הוא מהתורה. מהרמב"ם מלכים ו, י משמע שמדובר באיסור דרבנן. כאמור איסור המתת בעלי חיים שלא לצורך נלמד מאיסור בל תשחית. בהגדרת בל תשחית הובא שמותר לעקור את העץ בין השאר גם אם דמיו עולים על הרווח בהחזקתו, מכיוון שהאיסור במהותו הוא השחתה, ואין צורך שהאדם ישחית את דמיו על העץ, ראה רמב"ם מלכים ו, ח.

8. ניתן לבצע המתה זו בכמה דרכים, (שחיטת דחק, חומרי הרדמה והמתה), יש לבצע המתה זו אך ורק ע"י וטרינר, או על פי הנחיות מפורשות שלו.